

Demeterék első aratása

Nem egy Ausztriából idekerült BMW és Ford hátulján virít a név: Demeter. A brucki autószalon és szervíz tulajdonosa volt Valér (már átadta fiainak). Ő és az ugyancsak két külfönből (Ausztriából és Venezuelából) hazatelepült testvére, András és Gyula Hercegszántó-Hóduna határában kétszáz hektár, egy volt határőrlaktanya, volt iskola, magtár, istálló stb. tulajdonosa: nyugdíjaskorban egy álom megvalósító.

Az ősz haját hátul farkocsba fogó, hatvanhat éves Demeter Gyula a „főnök”. Mezőgazdasági gépek, öntözőberendezések eladásával foglalkozott Ausztriában, s két fiát is „behozta” a Demeter Testvérek Kft.-be. Márkus épp most kombájnnal először, ezért a család figyelmét kíséri. A szövetkezetiek is ülnek (talán egy kicsit sokan is), s nézik, mire megy. Az inkább figyelemre méltó, hogy egy táblában (most épp a szövetkezetben) forgolódnak a Claasok, hogy este úgy húznak be együtt a Demeter-féle „laktanya”-major udvarába, mintha hazamenének, hogy a törött csövet az egyik Demeter fiú, Pali hegeszti meg a szövetkezet gépén (az ő műhelyük tíz kilométerre van), hogy közösen arat az osztrák-magyar-venezuelai magángazdaság és az egykori Lenin: nyereségükre!

A hétből három Demeter

– Kevés ilyen van, aki Hercegszántóra hozni akar, nem vinni – mondja Demeterékről Császár György szövetkezeti elnök, s mintha összebeszéltek volna, Bognár József polgármester is. – Lokálpatrióták. – Kezdetben volt ellenségeskedés. De a fiatal térsztagok nem tehetnek arról, hogy tőlünk mit vettek el – magyarázza Demeter Gyula. – Egy csónakban evezünk, ami nem zárja ki az egészséges konkurenciát. Tanulunk is egymástól, a fiam – lehet, hogy osztrák a vére? – figyelmezteti a barátját, hogy nem a 180 „lovass” traktorral kellene reggelizni járn, meg hogy trágyadombon ül, tartsa rendben a gépet.

A nyugdíjas Demeter fiúk öregapjának 380 holdas gazdagsága volt Belvárdgyulán. Kato-

natiszt apjuk, Ferenc telepített először itt gyümölcsöst.

– Az ötvenes években elhagytak, kitelepítettek innen bennünket. A második bátyám Jugóba akart szökni, felrobbant alatta az aknazár, amputálni kellett a lábát; már meghalt. A hét testvérből négyen maradtak: a harmadik-negyedik-ötödik fiú viszi a gazdaságot.

Gyula kertészeti középiskolába járt, ami beleszólt az életébe, pedig be sem fejezhette, mert kulágyerek volt. Valérral együtt traktorosok lettek Szentendrén; váltakozva országos elsők. Úgy tudja, Kossuth-díjra voltak felterjesztve, amit, gyámitom, származásuk miatt sem kaphattak volna meg.

1957 januárjában figyelmeztették, ha nem tűnik el, letartóztatják – nem tudja, miért. Így került Ausztriába, s ott nősült. Neki is hét gyereke van, anyanyelvük német, de a három fiú magyarosodni akar. (Az egyik fia Hercegszántóra nősült, ott is él, Pali augusztusban teszi ezt, a helybeli Turi Zsuzsa „beleváló a bandába”).

Az apai örökség

– Gyerekeimnek egyszer vettem egy biciklit, kész! Az autójukat, amivel hülyéskedtek, megvették maguknak. A lányom jött vendégségbe, s megmondtam neki, nincs rá időm.

Kárpótlási jegyekért olcsón megkapták a földet. Fia, Márkus autóversenyző volt, kamionozott, szerelő, s már kombájnozik is. Ketten kezdtek. Az Urugayból hazatért öccsével, a keramikus Andrással már ötven vannak: – Valér csinálja a pénzt Bruckban, mi meg költjük – mondja Gyula nevetve.

A határőrlaktanyát és a tiszt lakásokat tavaly januárban nyolc és fél millióért vették három és fél hektárral, s a 35 méteres fűrott kúttal. Ezen oktatni lehetett volna a köztulajdon herdlását, sőt a barbárságot is. Az őrség áldásos tevékenysége folytán kétszáz ablak beüvegezésével kellett kezdeniük (két és fél mázsa gitt). Demeterék ennek ellenére sem verték le a falról a 24 éves korában, 1953-ban a proletárdiktatúraért hősi halált halt Fekete Mihály törzsőrmester emléktábláját. A viszonyok spártaik, luxus semmi.

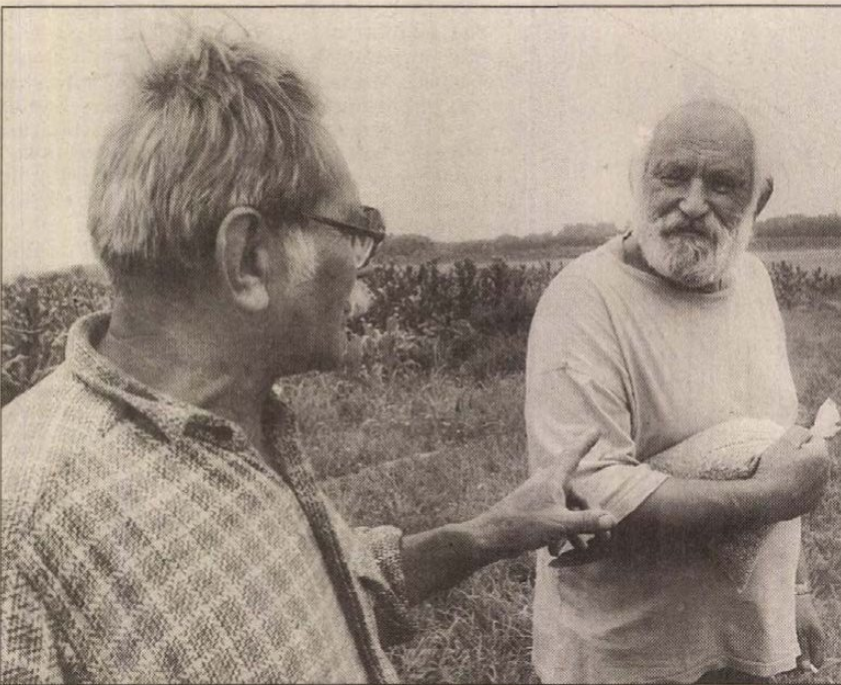
Ha Valér az új BMW-n beál-

lit, hajnali ötkor már kaszál vagy takarít.

– Csinálni kell, nem sírni! Nem handabandázunk a pénzünkkel, s nem dolgoztunk, hanem dolgozunk. Ez nagy előny. A 160-170 ezer forint nyugdíjammal végig ficánkolhatok, nem történhet baj. Ami a kétszáz hektárral a nyakunkba szakad, azt elvégezzük. Tudjuk, mi a kötelességünk a községgel, a lakosokkal szemben; ez az apai örökség.

Hódunának 54 lakója van: egy csecsemő, négy diák, nyolc dolgozó, a többi nyugdíjas, jobbára rokkant. Gyula kacsint: ő már nem tudja beépíteni az előregedett települést. Hajdanán kétszázan éltek itt. A változások az őrséggel leszkottatta őket a munkáról, a rendről. A kocsmáros, ha valaki egyet ivott, négyet húzott, s huszonnyolcezer forintba rúgott a számla, mire jött a nyugdíj. Demeter Gyula bezárt a kocsmát (azóta nyugodtabb a hangulat), üzlethelyiséget viszont ingyen adott az önkormányzatnak, ahová háromszor hoznak hente alapvető élelmiszereket a község kocsjával. Amikor a Volán megszüntette a déli buszt (az egész Hóduna töltene meg egy kocsit), ajánlották, járasson kisebbet, de nincs, s a concessziót sem adják át, mert akkor ez a vállalkozó jövőre terjeszkedne. Inkább: „én félig csinálom, de más ne csinálja”.

– A vadkár miatt rengeteg kellemetlenséget kell eltűrni az alkalmatlan tisztviselőktől, pedig nem az én földem megy a vadakhoz – mondja Gyula. Egyelőre kalászosot termelnek. Szeptemberben kapták meg az elgyomosított földet, most aratnak először. Trágyára lenne szükség, ha lesz pénzük, megjavítják az istállót. Minél intenzívebbre akarják fordítani a gazdálkodást: „börbe töltve” eladni a termést. Jelszó: rend és tisztaság. Megesküdtek, rossz

Két Demeter testvér: András (keramikus, Dél-Amerika) és a szakállas Gyula (gépkároskodó, Ausztria) az első hazai terméssel

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

áru nem hagyhatja el a gazdaságot. Lehet, hogy egyszer lesz harminc hektár paprikájuk vagy káposztájuk. Ki tudja? Azt termelik, aminek piaca van, s ami munkát ad az embereknek. Az állattenyésztést talán két család el tudja vinni.

– Lehetetlen állapot van a mezőgazdaságban. 1500 forint a briket, 900 a búza, s csaknem száz forint a kilencforintos búzából sütött kenyér. Mintha az energiaár-emelés csak a kereskedelmet sújtaná!

Teremteni életfeladat

– Szabad ilyen fiatalokat itt az isten háta mögött élni? – kérdelem Gyulát, aki büszkén figyeli a Márkus forgolódását a dominátorral. Rám néz. Nem érti, mit beszél.

– Uram, ezek szöktek a civilizációtól! Onnan, ahol kilencfelé kell a szemetet szétválogatni, ami ide is elér, hisz Európában vagyunk! – Nekifut a másik oldalról is: – Őket itt szeretik. – S a harmadik: – Életfeladat valamit teremteni. Autójuk van, egy óra alatt Pécsen lehetnek.

Nem tudom, Hóduna lesz-e „kis Ausztria”, de Demeteré- nek talajmarójuk is van: a gyo-

mok ellen körbemarják a táblákat. Ők a papírt is felveszik a szántóföld mellett: – Ha ronda barázdát, lyukat hagyok, s leszakad a kombajn vágóasztala, az borzasztó kár. Buta ember, aki maga mögé dobja a vasat.

Mutatja is, milyen talajsimítót vettek (12 méter széles: Ausztriában csinálta egy magyar). A gépeiket többnyire onnan hozták, többéves, használt, de kifogástalan állapotú masinák; télen ők reparálták meg. Tűzőautójuk felé tették, hisz akkor ki is állnak vele, hiszen nyolc-tízmillió egy kombajn, s mire ideérnek a tűzőlők, hírehamva sem lenne.

Gyula, mint a gyerekeire, büszke a gépeire is: szinte fáj neki, hogy még nincs fedél fölötte. A hajdani, omladozó határőrtállóra saját kezűleg csinált tetőt, formás kis műhely lett belőle. Ha esik, villanyt szerelnek, vagy a roncs pótkocsit építik. Átalakították a permetőgépet is.

Még nem tudni, mivel fognak fűteni, de Gyula állítja: kemen- ce lesz. Bármi kerül szóba, referenszerűen ismétletgeti:

– Nem sírni, csinálni! Nem vagyunk csodaemberek, csak úgy csináljuk, ahogy mindenki- nek kellene.

Pünköszt Árpád

Kovi-ubi

Mert mit is csinál az ember, ha beköszönt a nyár? Van, aki ott folytatja, ahol a nagy meleg előtt. Van, aki a hógutát is a Bokros-csomagra keni. A többiek végkielégítenek, Magnumot tömnek a fejükbe, az igazán szerencsések pedig elutaznak a tengerpartra. (Ott ugyanis még melegebb van.)

Egy dolog azonban nem maradhat ki a nyári programból: ez pedig a kovászolás. A honfi veszi a nagymamától örökölt 5-10 literes üveget, felfofozolja vízzel, meghinti egy kis sóval, sűrűn teletömí friss, apró szemű uborkával, nagy szál kaprokat helyez a mixtúrába, tetejére pedig jó házi kenyéret. Aztán az egész ki az erkélyre, gangra, egyéb napos helyekre, majd ha kész, be a hűtőbe.

A kovászos uborka a valóság és vágyaink furcsa, számunkra sem mindig érthető egyvelege. A kovászolás stádiumában még áthatolhatatlan víztömeg, sűrű szürkészöld levében a kaporásztól takarva ex-NDK-s lányok nudiznak, messze a túlparton pedig Badacsonyi elmosódott vonalai tűnnek fel. Ha jó az idő, kicsit kiülök mellé ingyen déli-partozni. Behűtés után olyan, mint „egy hosszú hűvös csók”. Zöld hús, hűsítő, ám egyben buja leve oázis az urbanus nyárban, elvarázsolt uborka-varangyai pedig epedve várják a gonosz varázst oldó királyfi csókját. A földhözragadtabbak számára pedig a rántott hús elmaradhatatlan kelléke.

A kovászos uborka különleges dolog. Benne van hétköznapi-inkban és nem hiányozhat ünnepeinkről. Mese, álom és valóság. Szeretem a kovászos uborkát. Szeretem a benne lévő nyarat.

Mucska Péter

HÁTTÉR

A napokban dönt az ÁPV Rt. igazgatósága: eladja-e a Magyar Nemzet című napilapot a legnagyobb magyar banknak, az OTP Bank Rt.-nek. Bár a döntés-előkészítők az áldásukat adták az üzletre, mégsem lesz a grémiumnak könnyű dolga.

Az adásvétel mellett szól az újság tetemes, napi egymillió forintos vesztesége. A privatizátorok viszont már az első versenytárgyalást is azért nyilvánították érvénytelennek, mert keveselltek az újságért ajánlott 50 millió forint készpénzt. Legalább 100 millió forintot akartak kapni; éppen ennyi adósságot vállalt át a Hírlapkiadó Rt., a korábbi kiadótól, a Magyar Nemzet Kiadó Rt.-től, amely csaknem egymilliárd forintos adósságot halmozott fel.

Nehezíti az ÁPV Rt. igazgatótanácsának dolgát, hogy az OTP csak látszólag kínált többet a második versenytárgyaláson, mint korábban. Az összeg ezúttal 75 millió forint. Ám ezt a bank három év alatt három egyenlő részletben fizetné ki. Hozzáértők szerint az így kifeizett összeg realiterteke éppen annyi, mint az ötvenmillió készpénznek, amit korábban kínált a bank a Magyar Nemzetért, de amit az ÁPV Rt. kevesellt.

A privatizáció útjába állhat a pénzügyminiszter félmondata is, mely szerint „állami tulajdonban lévő bankok ne vásárolhassanak ellenőrző pakettet napilapokban...”. Bokros Lajos hivatalba lépése előtt 25 pontjában írta ezt le, tehát nem tör-

vénről van szó. Mégis: egy állami hivatalnak ajánlatos figyelembe venni a gazdasági kabinet vezetőjének elveit.

Talán nem is logikátlanok ezek az elvek. A Magyar Nemzet lassan sokba kerül az államnak, vagyis az adófizetőknek. Ha – bármilyen jól menő – állami tulajdonú társaság szerzi meg a lapot, a további veszteségét is közpénzből finanszírozzák...

Más vásárló viszont nem jelentkezett. Pedig a tulajdonosok mindent megtettek, hogy vonzóbbá tegyék a lapot: a törvényesség és az üzleti tisztesség határát súroló, de a mezsgyét át nem lépő húszarvágással tisztították meg az újságot 800 millió forintnyi adósságtól.

Ennek a veszteségnek a nagy része még a lap „francia” korszakából, az újság első privatizációjának idejéből származik. A konzervatív Hersant-csoport a néhai Antall József miniszterelnök hívta Magyarországra, a lap munkatársainak tiltakozása ellenére.

A franciák egyéves „ország-lása” alatt az újság vesztesége – változatlan áron számolva – megközelítette az egymilliárd forintot. Ezzel az összeggel a Nemzet lett a legtöbb deficitet okozó Hersant-lap, a franciák gyorsan visszaadták az újságot a feladónak. Az első, kudarcba fulladt magánosítás után a Nemzet visszakerült az államhoz: a gazda ezúttal a Hírlapkiadó Vállalat lett, mert a két nagy állami kiadó, a korábbi tulajdonos Pallas és a HKV közül az akkori hatalom az utóbbit ítélte életképesnek. A Nem-

zetten kívül számos más lapot és vagyontárgyat egyszerűen átcsoportosított a vállalatba Hóti József vezérigazgató. Viszont – a jelek szerint – a HKV sem a jó gazda gondosságával kezelte vagyonát. Lisszky Gábor, Hóti utóda három újságot, köztük a Nemzetet – öt évre tervezett, de fél évre módosult – szerződéssel, a tulajdonos ÁV Rt. háta mögött bérbe adta a Magyar Hirdető Rt.-nek.

A Mahir és a HKV szerződésének hátterében sokan politikai megegyezést sejtettek. Akik így látták, úgy érveltek: az MDF-szimpatizáns Hírlapkiadó-vezér Lisszky és a Fidesz média-tanácsadója, a Mahir akkori elnöke, Tóth Béla között nem véletlenül született egyezség – közvetlenül a választások előtt.

A Mahir ügyesen kalkulált. Kritikus időszakban húszmillióért teret kapott a konzervatív nemzeti szellemiség a bérbe vett Esti Hírlapban és Magyar Nemzetben. Ezeknek a lapoknak a veszteségét a harmadik bérbe vett újság, az Expressz hirdetési napilap profitjából finanszírozhatták.

Az újságok hosszas huzavona után végül vissza kerültek az akkor már részvénytársasággá vált és privatizáció előtt álló Hírlapkiadóhoz. A Mahir – lévén birtokon belül – könnyen diktálhatta a feltételeket az ÁV Rt.-nek. A két cég közötti elszámolás egyre hosszabb időt vett igénybe és a kiszivárgott hírek szerint mind bonyolultabbá vált. A Mahir szakértőinek elszámolási javaslata szerint a hirdető beruházásainak

értéke 400 millió forint volt. Az ÁV Rt., ha nyögvenyelősen is, de fizetett.

A Mahir még egyszer megpróbálta visszaszerezni a Nemzetet: az időközben a tulajdonába került Expressz-szoftvert kínálta fel a vagyonkezelőnek cserébe a Magyar Nemzetért, az Esti Hírlapért és további százmillió forintért. Ebbe viszont nem ment bele az ÁV Rt. A vagyonkezelő más gazdát keresett a Magyar Nemzetnek, amely rengeteg veszteséget okozott. A megjelenés – melyre politikai kötelezettséget vállaltak – napi deficitjén túl az ÁV Rt. átvállalta a lap több tízmillió forintos közüzemidíj-hátralékát, és veszni hagyta a nyolcszázmillió egyéb, többnyire APEH- és tb-tartozást.

Az Antall utáni politikusok is a szívükön viselték a lap sorsát. A hírek arról szóltak: Hajdu János szocialista képviselő érdeklődik az újság iránt. Megbízást kapott: mint a sajtóvilágot betéve ismerő szakértő, keresen olyan fizetőképessé szakmai befektetőket, akik garantálják a lap további megjelenését és konzervatív szellemiségének megtartását.

Igératesnek nevezett tárgyalások kezdődtek a német Westdeutsche Allgemeine Zeitung kiadócsoporthal. Az üzlet – bár a WAZ-t az egyik főnök bevalólása szerint érdekelte volna – mégis meghúsulni látszik. Az érvénytelennek nyilvánított első pályázatra éppúgy, mint a második, végül érvényes tenderre egyetlen értékelhető ajánlat érkezett, az OTP Bank Rt.-é.

Kovács Lajos-Rádi Antónia

Hendikepakció amerikai módra

Az akció az Egyesült Államokból indult és DRA-Hungary szervezi, célja a magyarországi testi fogyatékosok támogatása.

Közismert, hogy egy társadalom igazi fejlettsége többek közt azon mérhető le, hogyan bánt a hátrányos helyzetűekkel, az elesettekkel, és sajnos ezen a téren (is) van mit tanulnunk a világtól. Nagyon irigylem az amerikaiakat, amiért szinte minden közintézményben gondoltak a rokkantakra. Nincsen olyan hivatal, múzeum, de még mozi is alig, ahol ne lenne speciális „hendikepes” mosdó, ahol ne helyeznének el alacsonyabbról, tolószékkel is elérhető nyilvános telefont, a közlekedésről már nem is beszélve: mindenütt rámpák, speciális buszok segítik a rászorulókat. Berkeleyben voltam olyan egyetemi előadáson, ahol speciális tolmács ácsorgott az előadó mellett, és kézzel lefordította a jelen lévő néhány süketnémának az előadást. Vagyis integrálni, emancipálni igyekeznek a hátrányos helyzetűeket.

A számtalan állami és önkéntes, rokkantakat segítő szervezet között aránylag fiatal a négy éve alapított kaliforniai székhelyű DRA, a csökkent képességek jogi képviselőit biztosító egyik társaság. Most a szervezetről – Európában elsőként –, a Soros-alapítványi és amerikai állami támogatással DRA-Hungary néven magyarországi fiókot alapított. Richard L. Jaeger ügyvéd elmondta, hogy céljuk nemcsak a hátrányos helyzetben lévő jogi segítése, hanem a rokkantakat érintő majd minden területen programok indítása: tapasztalatátadás, továbbképzés, a testi fogyatékosokat foglalkoztató szervezetek támogatása, de speciális munkahelyek teremtése is szerepel távlati terveikben. Az eléggé sanyarú magyarországi helyzet megismerése után első lépéseiket érthetően az itt működő amerikai érdekeltségű vállalatok felé tették, hisz azoknak ismerős a probléma, és mellesleg a jog is kötelezi őket a hátrányos helyzetűek támogatására. Az USA-ban egyébként egy sor nagy mamutvállalat, mint például a Sears Roebuck vagy a nálunk is jól ismert Burger King önkéntesen dolgozott ki jelentős, a rokkantakat foglalkoztatását megoldó programokat. Tették ezt nemcsak humanitárius, de üzletpolitikai megfontolásból is. Ugyanis túl azon, hogy a rokkantakban aránylag kis anyagi ráfordítással közismerten szorgalmas, jól dolgozó alkalmazottakat nyertek, integrálásukkal a társadalomba megnőtt vásárlóerőhöz és adózó polgárokhöz jutottak...

Mikor a jogvédelem extrém példájáról, tehát a peres ügyekről faggattam, tipikus amerikai példákkal szolgált. Egy süketnéma azért perelte be kórházát – és nyert is jelentős összegű anyagi kárpótlást, mert nem biztosították számára tolmácsot, így emocionális károsodást szenvedett el. Egy rokkant rámpa híján nem jutott be tolókocsijával egy kisvárosi étterembe – a vendéglős pert vesztett. Ha a jóléti állam túlszáisnak tartanánk e példákat, gondoljunk arra, hogy az előbb említett kórház azóta szerződést kötött egy, a süketnémák segítésére szakosodott egyesülettel, és hogy a kisváros minden értérmé rokkantak fogadására alkalmasnak alakították át.

Magyarországon ennél még sokkal súlyosabb gondokkal küszködünk. Hány ezer rokkant túltól lakásbörtönbe zárva életét, egyszerűen azért, mert nincs lift. És a jó példák ellenére igencsak gyengén állunk oktatásuk, foglalkoztatásuk terén is. A DRA-Hungary tisztában van a nehézségekkel. Hosszú távon ők is a rokkantak problémáinak megismertetését, a mentalitás megváltoztatását, a tolerancia javítását tűzték ki célul. De ahogy Richard L. Jaeger fogalmazott, a jó példák, kis akciók is fontosak. Ha akár egy tucat hátrányos helyzetben lévő magyar polgáron tudnak segíteni, nem lesz hiábavaló a munkájuk.

Dr. Nemes János